

ТЕНДЕНЦИИ В СЪВРЕМЕННИТЕ МУЗЕИ

Екатерина ЛЮБЕНОВА- ДРАГАНОВА¹

РЕЗЮМЕ

Архитектурата на съвременните музеи е отражение на дигиталната епоха, в която живеем. Днес те се превръщат в многофункционални сгради със социално значение. Музеите на 21 век са много повече от експозиционни центрове, те развиват комуникацията с посетителя и го превръщат от пасивен наблюдател в активен участник.

Бумът в изграждането на изложбени центрове през последните десетилетия, налага и тяхното изучаване. В изложението са формулирани основните тенденции, които се наблюдават както във външния облик на съвременните музеи, така и във функционалната им организация.

В отговор на новите потребности на посетителя, тези сгради предлагат и нови форми на експозициите, които имат освен образователна и атрактивна стойност.

Ключови думи: съвременни музеи; архитектура; тенденции

---

¹ гл. ас. д-р. арх., Университет по архитектура, строителство и геодезия, град София, България, elubanova@abv.bg

1. ВЪВЕДЕНИЕ

През последните десетилетия се наблюдава истински „бум“ в изграждането на музеи. В тях се инвестират огромни суми. Създават се истински шедеври, които изразяват несъгласието със стереотипа в архитектурата.

Значението на музеите е огромно: освен културни средища, те се превръщат в социални центрове. Ролята на тези сгради е да участват активно в градския живот. Развитието на технологиите и нуждата от нов тип информация- дигитална, ги превръща в ултра модерни сгради, които доминират в градския пейзаж. Старите музеи се реконструират по нови стандарти, за да отговорят на съвременните изисквания.

2. ТЕНДЕНЦИИ В СЪВРЕМЕННИТЕ МУЗЕИ

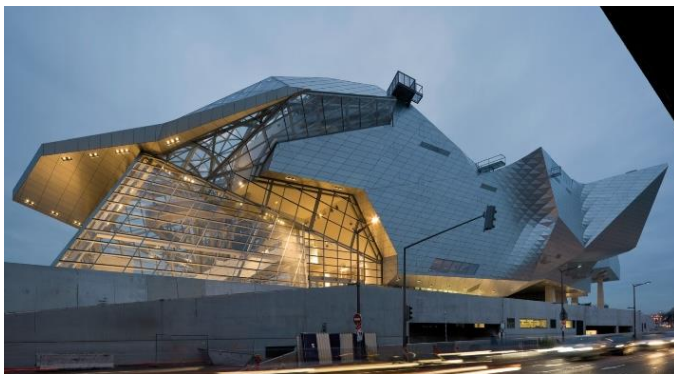
С развитието на компютърните технологии и появата на интернет, достъпът до информация става възможен от всяка точка на света. Променят се експозиционните принципи в музеите, като се организират виртуални изложби, създават се колекции от цифрови изображения. Новите строителни технологии се отразяват и на външния облик на изложбените сгради.

2.1. Екстериорен образ

Музеите претендират да се превърнат в много посетени обществени градски центрове. По рано музеят се е възприемал като „храм“ на изкуството, днес той е много по демократичен. Внимание се обръща на откритостта и достъпността на пространствата. Посетителят вече не е пасивен наблюдател, а активен участник в експозицията.

Много важно е не само доброто функционално решение, но естетиката на сградата. Музеят чрез своя екстериор взаимодейства с посетителя още преди той да се потопи във вътрешния му свят, като предопределя алгоритъма на възприятието.

Архитектурата на тези сгради се превръща в инструмент за общуване с публиката.

Фиг.1. Музей на знанието, Лион, 2015 г.

Фиг.2. Музей на изкуствата, Денвър, 2007 г.

И двата примера (фиг.1 и фиг.2) илюстрират използването на новите технологии при проектирането и строителството. Музеят в Лион дори печели световна награда за иновации в архитектурните конструкции. Сложният екстериорен образ предопределя и богатите вътрешни пространства. Разчупената форма в интериора позволява на посетителите да открият подходящи места за съзерцание, създават се необичайни площадки и зрителни ъгли.

Една от съвременните тенденции е търсенето на единство между архитектура и природа т. нар органична архитектура. Благодарение на новите материали и възможности в строителството този тип архитектура набира популярност и се проявява в най сложни и необичайни форми и дизайн.

Музеят за съвременно изкуство в Париж (фиг.3 и фиг.4) е създаден в паркова среда с желанието да бъде привлекателен за всички членове на семейството- родители и деца. . Изграден е на рѳба на водна площ и създава интересни отражения. Известен е като „айсбергите“- бели блокове

облечени с фибро бетон, заобиколени от стъклени платна, поддържани от дървени греди. По повод изложбата на Даниел Бюрен стъклата са оцветени със специални филтри (фиг.4)

Фиг.3. Фондацията Луис Вюитон, Париж, 2014г.   фиг.4. Фондацията Луис Вюитон (за събитие)

Входното пространство осъществява връзката с парка и музея, но то се превръща в активно социално пространство с ресторант, книжарница и голямо многофункционално пространство, което може да се използва за изложби и като аудиториум. От интериорите се разкриват през големите стъкла панорами към градините, докато посетителите разглеждат експонатите. При проектирането отново са използвани цифрови технологии.

Примерите от световната практика показват, че съществена тенденция в архитектурата на музеите е използването на съвременни технологии, както в проектирането така и в строителството. Успешната интеграция на тези сгради в урбанистичната среда засилва и тяхната социална роля.

2.2. Функционална организация на музеите

Музеят е сграда, която събира, съхранява и публично излага различни предмети и свързаната с тях информация [1]. Ако трябва да се класифицират основните дейности в музея те са: събирателна; съхранение- предприемане на всички мерки за запазване целостта на експонатите; изучаване- обследване на експонатите с цел да се извлече информационния им ресурс; популяризиране- излагане на експонатите по обективен начин.

В последните десетилетия възниква и друга дейност, която се приема за съпътстваща: търговска дейност- включва магазини, ресторанти, кафенета, конферентни зали, книжарници. Именно тези функционални зони увеличават социалното значение на музеите. Превръщат се в образователни центрове, където се организират различни конференции, рецитали и перформанси. През деветдесетте години на миналия век като алтернатива на традиционния музей възникват **центровете за съвременно изкуство.**

Основата на проектирането на изложбените центрове лежи върху предварителни проучвания и научни разработки за концепцията на музея в зависимост от експонатите. Ключов концептуален момент е взаимодействието между архитектурата и експозицията. Тази връзка може да бъде изградена на различни принципи: стилистическо единство, контраст, йерархическо подчинение или равенство. Това зависи от проектанта.

Пространствено- композиционното решение е подчинено на основната идея. А функционалното зонироване трябва да е съобразено с редица изисквания като : ясни и прости връзки между отделните звена. Разграничават се основно няколко групи функционални и смислови зони: входна зона, експозиционни зони, търговски зони, административна и обслужваща част. В някои от тях най- ярко се проявяват съвременните тенденции.

2.2.1. Входна зона

Входното пространство подготвя посетителите за тяхното изживяване. То има и рекламна цел, служи за събиране на групи с екскурзовод, място за резервации.. Следователно то трябва да има достатъчна площ, за да осигури всички тези функции. То трябва да бъде атрактивно, да дава нужната информация, да подготви посетителя за посещението му .

Много често входната пространство е свързано с атриум (при двуетажните и многоетажните музеи)

Съществен момент в съвременните изложбени центрове е превръщането на входното пространство в социално място- многофункционално, с разнообразни дейности.

Фиг.5. Лувърът в Абу Даби, 2017 г.

фиг.6. Музеят Маххи, Рим, 2009 г.

Едно от най- новите световни постижения в музейната архитектура, открито през 2017 г. е Лувърът в Абу Даби (фиг.5) Представява огромен купол върху музей-град, наподобяващ мюсюлмански град. Куполът е инспириран от арабската култура и представлява преплетени и разместени осем метални перфориранни структури. Те създават подходящ климат вътре и пропускат „дъжд“ от светлина. Тук входното пространство наподобява улица между отделните сгради (експозиции, магазин, кафе, ресторант) . В националния музей по изкуствата на 21 век (фиг.6.) атриумното пространство е динамично и сякаш формите са шамар за гравитацията- остри ъгли, висящи конструкции , които служат за мостове между отделните експозиции.

Атриумът е важен център при функционалната организация. Той се превръща в „социален площад“

2.2.2. Експозиционни зони

Водещ елемент във функционалното решение на музейните сгради са експозиционните пространства. Архитектурно – пространствената им организация, тяхната взаимосвързаност, връзката с останалите помещения и околната среда зависи от спецификата на експозицията. Те трябва да отговарят и на определени изисквания като: достъп от входното пространство и лесен маршрут, пространствената и планировъчната организация да е съобразена с вида на експозицията, да има възможност за изменение в структурата на залите при обновяване на експозициите, да има връзка с експозиции на открито, включване на зони за почивка, връзка с фондохранилищата, да се спазват изискванията за охрана, противопожарни норми, влажност, температура. Да има възможност за регулиране на дневната светлина (ако има такава), ориентация спрямо световните посоки.

Експозициите могат да се класифицират по различни принципи: постоянни и временни, открити и закрити, по планировъчни решения- линейни, амфиладни, решетъчни, радиални, според етажността-едноетажни и многоетажни.

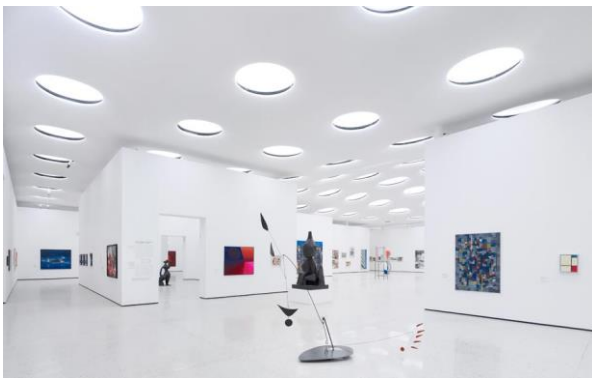
В многобройните съвременни примери се наблюдава тенденция на търсене **нов тип на експозициите** и въздействие върху посетителите.

Посетителят и експонатите са равнопоставени. Търси се лекота на възприемане на информацията. Съчетават се затворени във витрини и „свободно достъпни“ експонати.

Комуникацията между наблюдател и експонат се превръща в главна цел и това само по себе си е положителна тенденция. Даже се появяват музеи без фондохранилища (Макси в Рим на Заха Хадид- фиг.6.). Търси се преодоляването на пасивно- съзерцателното разглеждане и активиране на творчеството и асоциативното мислене на посетителя, чрез комплексен подход за въздействие. Използват се различни начини за засилване на преживяването при срещата с експонатите в една неочаквана среда. Използва се атрактивната сила на: **осветлението, звука и различни аудиовизуални средства.**

Осветлението и цвета: Отчитат се не само даденостите на пространството, но и емоционалното въздействие на цвета и светлината. С изкуственото осветление се създават различни акценти и сценарии. Най често се използва белия цвят (фиг.7.), но има места на които е необходимо да се постигне особено въздействие.

Фиг.7. Музеят Щадел, Франкфурт, нова част

Фиг.8. Арт музей, Ню Йорк, зала

Звук и възприятие: Нова тенденция е и използването на звук, като по този начин се повишава емоционалното възприятие. Използването на звук изисква пространството да има акустика

(фиг.8). Ролята на звука е по скоро спомагателна, но се среща все по често, като начин за въздействие.

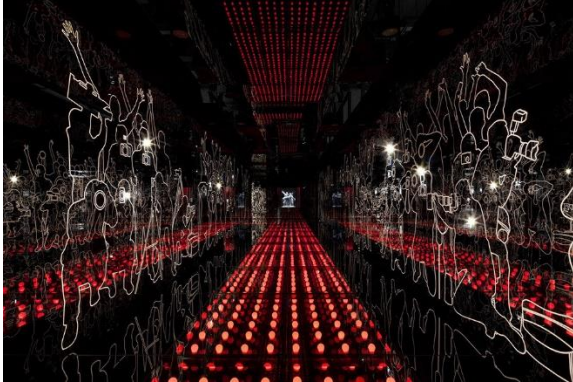
Възприятие и интерпретация: Освен че човек сам интерпретира видяното, той има нужда от допълнителна информация. В съвременните музеи се използват различни средства за това – слайдове, видео и звукозаписи, интерактивни устройства, акустични гидове, видео филми.

Нова тенденция е използването на интерактивни експонати- като човекът е въвличен в управлението им. Музея MegaMind (фиг.9 и фиг 10) представя архитектурна интерпретация на човешкия мозък. Посетителя се въвежда във въображаем свят, който събужда любопитство и желание да се изучава, изследва и създава. Формите наподобават външния вид на човешкия мозък.

Фиг.9 и фиг. 10. MegaMind музей, Стокхолм, 2015 г., интериори

Възникват цели интерактивни музеи. В музея на киното, например (фиг.11.) се проследява история на това изкуство. Посетителите взимат активно участие, като попадат пред камери, срещат известни актьори, минават по червения килим благодарение на 3Д технологии. По този начин се пресъздават реални усещания. В музея на водата (фиг.12.) се интерпретират различните състояния на водата.

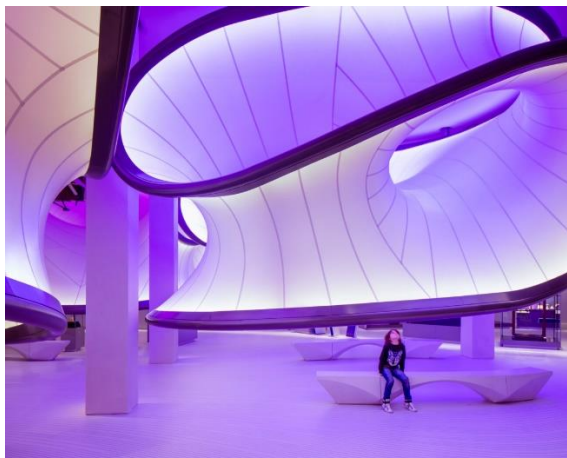

Фиг.11.Музей на киното, Шанхай, 2013г.

фиг.12.Музей на водата, Вроцлав, 2015г.

Интересен пример е Галерия на математиката (фиг.13. и фиг. 14), която представя математиката не като академична наука, а като практика. В дизайна на вътрешните пространства на музея се наблюдават законите на гравитацията, планетарната система и др. Идеята на архитектите е да инспирират посетителите да изследват многото измерения на иновациите, водени от математиката.

Фиг.13. и фиг.14. Галерия на математиката, Лондон, 2016г. интериори

За да могат да отговорят на всички съвременни изисквания, изложбените пространства трябва да са флексибилни.

Внедряването на съвременни технологии в изложби и образователни експозиции, позволява да се реагира адекватно на нуждите на посетителите, а и да осигури по добри инвестиции.

2.3. Реконструкция на старите музеи

Новите потребности налагат реконструкцията на съществуващите музеи в съответствие с изискванията на настоящето. Наблюдават се няколко метода при осъвременяването на изложбените пространства. При възможност се търсят архитектурно-строителни начини или скрити резерви в съществуващата сграда, но в много случаи се налага проектирането на нови сгради към вече съществуващите музеи. Разграничават се основно два принципа:

2.3.1. Изграждане на ново музейно крило

Този прием включва съчетаването на старо и ново крило. Музеят Стеделик (фиг. 15 и фиг.16) наричан „ваната“ е реконструиран през 2012 г. Съществуващата сграда не е могла да събере всички нови функции и е изградено ново крило.

Фиг.15 и фиг.16. Музеят Стеделик, Амстердам, 2012 г., екстериор и интериор

Новоизграденият обем контрастира като архитектура с историческия дух на съществуващата сграда. Тя от своя страна участва със своята фасада в интериора (фиг.16). Новото крило играе роля на вход и осъществява връзката с площада, помещава различни обществени функции като магазин, ресторант, библиотека, център на знанието. Отново се потвърждава тенденцията за увеличаване на социалната роля на този вид сгради.

2.3.2. Изграждане на изцяло нова сграда

Строй се изцяло нова сграда, независимо от старата, но включена в един музейен комплекс със старата. Художествения музей в Денвър (фиг.18 и фиг.19), проектиран от арх.Даниел Либескинд е изграден като разширение и допълнение на съществуващия музей и околни обществени пространства.

Фиг.17 и фиг 18 Музей на изкуствата, Денвър, 2007 г., екстериор и разрез

Създаден за излагането на колекции на съвременното и модерно изкуство, както и африкански и океански експонати. Превръща се в културна забележителност в града. Архитектурата е инспирирана от скалистите планини на хоризонта. Новата сграда се превръща в градски център.

3. ИЗВОДИ

Най-важната особеност на музеите на 21-ви век се проявява в тяхната универсалност. Съвременният музей е не само научна и образователна институция, съчетаващ съхранението и излагането на исторически и културни ценности. Днес музеят е сложна, многостепенна система, която решава редица социално значими задачи, сред които художествената организация на свободното време, интеграцията на познавателни, развлекателни и артистични творчески функции.

В отговор на нуждите и потребностите на обществото, музеят предлага нови форми на образователна функция, осигурявайки възможност да се добие знание чрез забавление, превръщайки посещението в музея във форма на отдих.

ПРЕПРАТКИ

[1] Wikipedia

2. www.archdaily.com (фиг. 1-10, 15-18)
3. <https://museite.com/index.php/library/museums-museology-book/34-museini-expozicii>
4. <https://www.louvreabudhabi.ae/fr/about-us/architecture>
5. <https://hqroom.ru/tag/museums> (фиг.11-14)